

Könyvtárközi kölcsönzési politika és OCLC stratégia a Cseh Köztársaság Nemzeti Könyvtárában

Csehországban a *Cseh Nemzeti Könyvtár* a dokumentumszolgáltatás központja. A cikkben szó esik az *OCLC*-vel való együttműködésről, mert az *OCLC* alapvetően fontos szerepet játszik mind a cseh könyvtárközi kölcsönzésben, mind a dokumentumküldő szolgáltatásban.

Dokumentumszolgáltatás országon belül

A cseh könyvtári törvény szerint a könyvtárközi kölcsönzés ingyenes az országon belül, de a másolatküldésért kérhetnek a könyvtárak térítést. A másolatokat nyomtatott formában szolgáltatják, elektronikus másolatok küldése csak bizonyos feltételek megléte esetén megengedett. A Cseh Nemzeti Könyvtár és a *DILIA* szerzői jogkezelő ügynökség ugyanis nemrégiben szerződést kötött arra vonatkozóan, hogy minden rendelés után szerzői jogdíjat kell felszámítani. A végfelhasználónak szerződést kell aláírnia és a dokumentumszolgáltató rendszerben regisztrálnia kell magát. Folyóiratokból egyedi cikkeket, könyvekből legfeljebb 25 oldalt lehet egyszerre személyes célokra kérni. Külföldre a *DILIA* nem enged elektronikus másolatküldést. A könyvtáraknak a nyomtatott másolatokért is kell szerzői jogdíjat beszedniük és azt az ügynökségnek továbbítaniuk.

A cseh könyvtárak állományait a helyi katalógusokon, illetve a közös katalógusokon keresztül lehet kutatni, például az *UIG (Uniform Information Gateway, www.jib.cz)* portálon. A kérések minden lehetséges módon eljuttathatók a könyvtáraknak, de leggyakrabban az e-mailt és az online űrlapokat használják.

Dokumentumszolgáltatás külföldre

A külföldre irányuló dokumentumszolgáltatást hat központ koordinálja: Csehország Nemzeti Könyvtára, Országos Műszaki Könyvtára, Országos Or-

vosi Könyvtára, Tudományos Akadémiája, a morva könyvtár és az olomouci kutatókönyvtár. Mind-egyiknek megvan a saját rendszere, árai, határidői, de mindegyik az *IFLA* fizetési rendszerét alkalmazza, bár más fizetési formákat is elfogadnak. A nemzeti könyvtár részt vesz az *OCLC IFM* rendszerében. A többi cseh könyvtár nem vesz részt közvetlenül a nemzetközi dokumentumszolgáltatásban.

Cseh felhasználók külföldi kérései

Mind a cseh könyvtárak, mind a cseh egyéni felhasználók küldhetik elektronikus úton kéréseiket külföldi dokumentum könyvtárközi kölcsönzése vagy külföldi cikkmásolatok ügyében a Cseh Nemzeti Könyvtárnak. Lényeges, hogy a megadott metaadatok alapján a dokumentum azonosítható legyen. A teljesítési idő maximum 3 hónapot vehet igénybe, de általában pár nap alatt teljesítik a másolatküldésre vonatkozó kéréseket; a könyvtárközi kölcsönzés eltarthat két hétig. Mivel a Cseh Nemzeti Könyvtár nagyon sok külföldi könyvtárral működik együtt, ezért a kérések több mint 90%-át teljesíteni tudják. Két éve az *Aleph*et használják a kérések kezelésére.

Dokumentumküldés nemzetközi intézményeknek

Minden külföldi könyvtár rendelhet a fentebb felsorolt hat központtól. Akkor is elfogadják a kéréseket, ha azokat a különböző cseh katalógusokban előzőleg nem találták meg. A Cseh Nemzeti Könyvtár akkor is szolgáltat, ha saját gyűjteményeiben nincs meg a dokumentum, vagy megvan, de például állományvédelmi okokból nem adhatja ki; ilyenkor bekéri más könyvtárakból. Ezért gyakran hosszú időt vesz igénybe a kérések teljesítése. Mivel a cseh könyvtárak elektronikus úton nem szolgáltat-

hatnak másolatokat külföldre, ezért a posta, néha a fax a használatos.

OCLC

Az 1990-es évek végétől a Cseh Nemzeti Könyvtár betölti rekordjait az OCLC WorldCat katalógusába. 2000 óta cseh kutató könyvtárakkal együtt konzorciumban használja az OCLC FirstSearch szolgáltatását, ezt követően megvette az ILL modult egyedi cseh könyvtárként. Azóta a dokumentumszolgáltatási kérések száma megnőtt és a Cseh Nemzeti Könyvtár csatlakozott az OCLC IFM rendszeréhez is, aminek révén az OCLC-n keresztül zajló rendelések költsége csökkent. 2005 óta a Cseh Nemzeti Könyvtár aktív szolgáltató lett és a külföldi

könyvtárakból érkező kérések száma majdnem megduplázódott.

Az OCLC-hez való csatlakozás szembetűnően kibővítette és hatékonyabbá tette a cseh dokumentumszolgáltatást. Remélik, hogy más cseh könyvtárak is betölthetik majd rekordjaikat az OCLC katalógusába, részt vehetnek az OCLC szolgáltatásaiban és ezáltal a cseh irodalom egyre több felhasználóhoz eljut majd.

/KAFKOVA, Pavlina – BORNOVA, Hana: Interlending policy and OCLC strategy in the National Library of the Czech Republic. = Interlending & Document Supply, 38. köt. 4. sz. 2010. p. 223–225.

(Burmeister Erzsébet)